

UNIVERZITA KARLOVA

Filosofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Gabriela Lisníková

Komentovaný překlad brožury Guía de Buenas Prácticas Ambientales
para un litoral sostenible

Annotated translation of brochure Guía de Buenas Prácticas Ambientales
para un litoral sostenible

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. Vanda Obdržálková, PhD.

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucí své práce PhDr. Vandě Obdržálkové, PhD. za její vstřícný přístup, cenné rady a čas, který mi věnovala.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 7. 2019

.....

Gabriela Lisníková

Abstrakt

Tato bakalářská práce sestává ze dvou hlavních částí, praktické a teoretické. První část tvoří funkční překlad španělské brožury Guía de Buenas Prácticas Ambientales ze španělštiny do češtiny. Druhá část obsahuje komentář tohoto překladu, který zahrnuje překladatelskou analýzu výchozího textu, popis užitých překladatelských postupů, představení konkrétních problémů včetně jejich řešení a charakteristiku funkčních posunů mezi výchozím a cílovým textem.

Klíčová slova: komentovaný překlad, překladatelská analýza, překladatelské posuny, ochrana biodiverzity, mořské pobřeží, ekologické chování

Abstract

This bachelor thesis consists of two main parts, practical and theoretical. The first part is formed by functional translation of the brochure Guía de Buenas Prácticas Ambientales from spanish to czech language. The second part contain includes the annotated translation which contains translation analysis of the source text, description of used translation procedures, presentation of specific problems including their solutions and characterization of functional shifts between the source text and the target text.

Key words: annotated translation, translation analysis, translatin shifts, protection of biodiversity, sea coast, environmental ethics

OBSAH

1. Úvod.....	7
2. Překlad.....	8
3. Komentář.....	28
3.1 Překladatelská analýza.....	28
3.1.1 Překladatelské zadání.....	28
3.1.2 Typologické vymezení textu a jeho funkce.....	28
3.1.3 Autor a vysílatel.....	29
3.1.4 Záměr autora a motiv ke komunikaci.....	30
3.1.5 Adresát komunikátu, presupozice.....	30
3.1.6 Místo, čas a médium.....	31
3.1.7 Téma a obsah, kompozice.....	31
3.1.8 Neverbální prostředky.....	33
3.1.9 Suprasegmentální prvky.....	33
3.1.10 Textová syntax.....	34
3.1.11 Lexikum.....	34
3.1.12 Morfologie.....	34
3.2 Překladatelská metoda.....	35
3.3 Analýza překladatelských problémů a jejich řešení.....	37
3.3.1 Lexikální rovina.....	37
3.3.2 Syntaktická rovina.....	39
3.4 Funkční posuny.....	41
3.4.1 Transpozice.....	41
3.4.2 Modulace.....	42
3.4.3 Koncentrace.....	42
3.4.4 Amplifikace.....	43
3.4.5 Specifikace.....	44
3.4.6 Generalizace.....	44
3.4.7 Výrazové zeslabování.....	45

3.4.8 Vypuštění informace.....	45
4 Závěr.....	46
5 Bibliografie.....	47
6 Příloha.....	48

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

O – originál

fot. – fotografie

P – překlad

str. – strana

tzv. – tak zvaný

1. ÚVOD

Pro překlad jsem zvolila španělskou brožuru Guía de Buenas Prácticas Ambientales, jejímž účelem je podpořit ochranu pobřežní biodiverzity. K volbě tohoto komunikátu mě vedly mé zájmy, mezi něž patří jak živá příroda, tak cestování podél pobřeží. Toto téma je stále velmi aktuální, velmi často slycháme, že je nutné chránit životní prostředí, avšak domnívám se, že mnoho lidí postrádá konkrétní informace, neuvědomuje si důsledky svého chování a často tak přírodní prostředí neúmyslně poškozují. Také pro mě byla tato brožura přínosná, protože jsem se z ní dozvěděla množství informací a zjistila jsem, že jsem občas nevědomky dopouštěla prohřešků proti tomuto prostředí.

První část tedy tvoří funkční překlad této brožury, v části druhé, věnované jeho komentáři, nejprve provedu překladatelskou analýzu daného textu, pak představím problémy, se kterými jsem se při překladu potýkala, a vysvětlím, jakým způsobem jsem je řešila, a práci zakončím ukázkami překladatelských posunů mezi výchozím a cílovým jazykem.

2. PŘEKLAD

Průvodce ekologickým chováním pro udržitelné mořské pobřeží

Jak je tato příručka uspořádána?

Průvodce ekologickým chováním pro udržitelné mořské pobřeží shrnuje jednoduchá pravidla při pořádání aktivit, kterými se můžeme řídit a jejichž účelem je snížit dopad těchto aktivit na životní prostředí.

Abychom si uvědomili, jaký význam může mít dodržování těchto zásad pro přírodu, nejprve se vysvětlíme, jak fungují základní mořské a pevninské ekosystémy, díky nimž je na pobřeží tak vysoká biodiverzita.

Poté, co se seznámíme s prostředím, se zaměříme na více či méně typické činnosti pro toto pásmo. Následně navrhneme některé zásady (ekologického chování), kterými se při těchto činnostech můžeme řídit a přispět tak k ochraně pobřežní zóny. Měli bychom si tedy osvojit některé návyky, díky nimž je možný udržitelný rozvoj tohoto prostředí.

Ekologické chování nevyžaduje finančně nákladné změny. Většinou je jen zapotřebí, aby lidé změnili svůj přístup při provozování a organizování aktivit.

Pobřežní ekosystémy

Pobřeží představuje hranici mezi dvěma velice odlišnými prostředími – mořem a pevninou. Ekosystémy jsou rozmanité, avšak pouhým pohledem můžeme rozlišovat mezi pobřežím písčitém a skalnatým. V prvním případě se jedná o pobřeží tvořené sedimenty. Ty se do moře dostávají říčními koryty, dešťovými strouhami a následkem eroze útesů a pak jsou přemisťovány mořskými proudy. Po usazení v pobřežních oblastech mohou vytvářet pláže, které se od sebe liší velikostí svých sedimentů. Můžeme tedy nalézt pláže písčité, štěrkové nebo kamenité. Od měkkého mořského dna se odvíjí i existence dalšího typu pobřežního ekosystému v podobě slaných mokřadů, taktéž vzniklých díky sedimentaci.

Ve druhém případě mluvíme o pobřeží s probíhající erozí. V místech ležících nad vodní hladinou jsou pro tento typ pobřeží charakteristická strmá skaliska, útesy, skalních brány a jeskyně jako výsledek erozního působení moře a větru na pevninský reliéf. Pod vodou je tvrdé podloží tvořeno horninami (vápencovými, dolomitickými, vulkanickými atd.), sádrovcovou krustou, podmořskými útesy a umělým podložím vzniklým lidskou činností jako umělé podmořské útesy. Tato prostředí jsou velmi rozmanitá v závislosti na charakteru podloží, působení vln, a také na sklonu podloží a jeho umístění v krajině vzhledem ke světovým stranám, což významně ovlivňuje intenzitu dopadajícího světla, která se s rostoucí hloubkou postupně snižuje.

POBŘEŽÍ TVOŘENÉ SEDIMENTY

Pozornost zde zaměříme na pláže písčité, šterkové i kamenité, protože ze všech ekosystémů, které se na pobřeží tvořeném sedimenty vyskytují, jsou pláže nejvíce vyhledávány účastníky volnočasových aktivit.

1. Písčité pláže a duny

Písčité pláže vznikají kumulací jemného písku, který na pobřeží naplavují mořské proudy. Pokud k tomu existují vhodné podmínky – dostatek písku, vítr schopný uvést ho do pohybu a prostor, kde se může hromadit - , tvoří se u těchto pláží písečné duny. Živočichové a rostliny žijící na písečných přesypech se museli adaptovat na velice specifické podmínky – žít na nestabilním podloží s nedostatkem vody a živin a snášet vítr, který s sebou přináší částičky mořské soli. Tuto charakteristickou floru a faunu proto v jiných typech prostředí většinou nenalezneme.

Na písčitém pobřeží se rostlinná společenstva vyskytují paralelně podél pobřežní čáry, přičemž blíže břehu rostou ty druhy rostlin, které se do značné míry přizpůsobily větrným vlivům a pohyblivému podloží. Na místech ležících dále od břehu rostliny nepotřebovaly tak velkou schopnost adaptace, protože písek je zde pevnější a přímé i nepřímé působení moře menší.

Písečné pláže a duny představují jedno z nejcennějších prostředí Středozeří jak z hlediska ekologického, tak z hlediska ekonomického.

Na pohyblivých dunách v přední linii pláže, kde moře ukládá četné organické zbytky, rostou jednoletá společenstva pomořanky přímořské (*Cakile maritima*) a slanobýlu draselného

(*Salsola kali*). Tyto průkopnické kolonie rostlin jsou na všech písčítých plážích značně zpustošené následkem jejich čištění.

Na pohyblivých nebo částečně pohyblivých dunách ležících dále od moře pozorujeme mozaiku rostlinných druhů, jimž dominují typicky pískomilné. Mezi rostlinami vynikají díky své odolnosti i četnosti výskytu pýrovník dunový (*Elymus farctus*) a kamýš písečný (*Amophila arenaria*), který zdobí písečné pahorky. Zbývající prostor okupují jednoleté rostliny s převládající silenkou (*Silene ramosissima*).

Tyto rostliny jsou velmi důležité pro fixaci dun. Umožňují totiž, aby je osídlily další druhy jako kříženka (*Crucianella maritima*), které jsou díky vyvinutému kořenovému systému pro zpevňování dun zásadní.

Na zpevněných dunách, kde vzhledem ke větší vzdálenosti od moře není tak vysoký obsah soli ve vzduchu, se mezi stálezeleným křovinatým porostem, tzv. makchiemi, daří i další vegetaci. Typickým keřem je zde řečík lentišek (*Pistacia lentiscus*), jalovec červenoplodý, *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus*),), řešetlák kustovnicový (*Rhamnus lycioides* subsp. *lycioides*) nebo olivovník evropský planý (*Olea europaea* var. *sylvestris*). Následkem zalesnění krajiny borovicí halepskou (*Pinus halepensis*) a borovicí píníí (*Pinus pinea*) je však tento vegetační typ velmi vzácný a rozsáhlejší osídlení těmito křovinami nacházíme jen zřídka.

Na zpevněných nezalesněných dunách převládají druhově velmi pestré aromatické byliny jako ožanka dunová (*Teucrium dunense*), smil vlnatý (*Helichrysum stoechas* subsp. *caespitosum*), devaterník (*Helianthemum syriacum*), jehlice hadovitá (*Ononis natrix* subsp. *ramosissima*) atd.

Nejtypičtějšími druhy živočichů na písečných přesypech jsou plazi jako paještěrka červenavá (*Acanthodactylus erythrurus*) a paještěrka alžírská (*Psammotromus algirus*).

Svým množstvím i rozmanitostí je obzvláště významné společenstvo hmyzu. Na písčítých plážích, kde se tvoří duny, tak můžeme pozorovat zástupce nepřeborného počtu hmyzích druhů: brouky, motýly, vážky, včely, mouchy, kobylky atd. Brouci *Sacarites buparius* a *Scarabaeus semipunctatus* dávají přednost pohyblivým dunám, zatímco pimélie (*Pimelia modesta*) se vyskytuje jen na dunách mírně svažítých. Některé druhy hmyzu závisí na jistém druhu rostliny, tak jako mūra *Brithys crini*, jejíž housenka se živí listy líru pomořského (*Pankratium maritimum*).

Zástupců ptačí říše je na pobřeží také mnoho především díky proměnlivosti tohoto ekosystému. Většina ptáků žije v místech, kde rostou stromy, které jim slouží ke stavbě hnízd a jako úkryt před nepřáteli. Příkladem je zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*), vrabec domácí (*Passer domesticus*), lejsek šedý (*Muscicapa striata*), žluna zelená (*Picus viridis*), poštolka obecná (*Falco tinnunculus*), hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*), sýkora koňadra (*Parus major*), drozd zpěvný (*Turdus philomelos*) nebo budníček menší (*Phylloscopus collybita*), větší (*P. trochilus*) a horský (*P. bonelli*). Porost pod borovicemi je však velmi řídký, proto si ptáci shánějí potravu (hmyz, plazy, semena atd.) na dunách s nízkou vegetací. Proto tito opeřenci sídlící na stromech výrazně ovlivňují společenstvo ptáků, jejímž domovem jsou duny porostlé travinami. Typickým druhem pro toto prostředí je chocholouš obecný (*Galerida cristata*), kulík mořský (*Charadrius alexandrinus*), skřivánek krátkoprstý (*Calandrella brachydactyla*), pěnice kaštanová (*Sylvia undata*), rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*) a pěnice bělohrdlá (*Sylvia melanocephala*). Přímo na plážích se hojně vyskytují bahňáci, jejichž potravu v podobě drobných červů, korýšů a měkkýšů přináší příboj. Mezi těmito druhy převažuje jespák písečný (*Calidris alba*), ačkoli na pláži si potravu hledá také rybák severní (*Sterna sandvicensis*), kulík bledý (*Pluvialis squatarola*) nebo kulík mořský (*Charadrius alexandrinus*).

Savců na písčitéch plážích nežije mnoho. Je to zaviněno dopadem lidských aktivit na toto prostředí. Na dunách porostlých stromy nebo křovinami můžeme nalézt některé malé savce jako rejska malého, ježka, králíka, myš střeozemní atd.

2. Štěrkové a kamenité pláže

Štěrkové a oblázkové pláže jsou stejného původu jako pláže písčité. Liší se od nich větší velikostí svých sedimentů – tvoří je štěrk, oblázky a valouny. Na většině těchto pláží se také vyskytují písčité sedimenty, avšak ty se nepozorovaně ukládají pod sedimenty větších rozměrů. Pro flóru a faunu obývající toto prostředí je i v tomto případě podloží a přímý i nepřímý vliv moře určující.

Prostředí štěrkových a oblázkových pláží je obzvláště nehostinné. Typické vlastnosti podloží brání růstu mnohých rostlin a vegetaci na tomto typu pobřeží pozorujeme jen zřídka. Bezpochyby nejvytrvalejší a nejhojnější rostlinné druhy zde představují rohatec žlutý (*Glaucium flavum*) a motar přímořský (*Crithmum maritimum*). Běžně se objevují pryšce (*Euphorbia*), silenky (*Silene*) a stříbřenka stříbrná (*Paronychia argentea*).

Chudá vegetace je pro živočišné druhy velmi nepříznivá, proto je rozmanitost živočichů na tomto typu pláže výrazně nižší než na plážích písčitých. Jediní živočichové schopní snášet extrémní podmínky na oblázkových plážích, kde se nenacházejí téměř žádné organické zbytky a které se velmi rychle vysouší, jsou drobní korýši, pro něž je typická noční aktivita.

Co se týče ptactva, na šterkových nebo oblázkových plážích žijí druhy charakteristické pro mořské prostředí stejně jako ptáci kosmopolitní, kteří se vyskytují na celém Pyrenejském poloostrově a jsou zvyklí na přítomnost člověka. Vyskytují se zde tedy bahňáci jako pisila čáponohá (*Himantopus himantopus*), kulík mořský (*Charadrius alexandrinus*) nebo pisík obecný (*Actitis hypoleucos*), vodní ptactvo jako racek chechtavý (*Larus ridibundus*), volavka stříbřitá (*Egretta garzetta*) nebo rybák severní (*Sterna sandvicensis*) a rovněž kosmopolitní druhy jako vrabec domácí (*Passer domesticus*) a jiříčka obecná (*Delichon urbica*).

3. Měkké mořské dno

Písečné dno je nestabilní a pohyblivé podloží. To ztěžuje jeho osidlování organismy, proto zde nenalezneme tak působivé přírodní bohatství jako na dně skalnatém. Právě na tomto typu mořského dna se nachází mořské louky, kde rostou semenné rostliny: posidonie mořská (*Posidonia oceanica*), *Cymodocea nososa*, *Zostera* sp., ale také můžeme narazit na rozsáhlé plochy porostlé řasou lazuchou prorůstavou (*Caulerpa prolifera*), chaluhové lesy s velkými čepelnatkami a druh chaluhy zvaný hroznovice.

Většina živočichů se adaptovala na neustále se pohybující habitat a žije zavrtnaná v písku, proto jsou nejčastějšími zástupci mnohoštětinatí červi a mlži, z nichž někteří jsou objektem ekonomického zájmu (zaděnky, slávky, střenky, dížovky). Rovněž je běžný i jistý druh kraba, který se zahrabává do písku, a platýsi (jazyk žlutý a jazyk obecný). Rozličné živočišné biocenózy (společenství různých druhů organismů žijících a reprodukcujících se v určitém prostředí) můžeme zhruba rozdělit do tří skupin: živočichové, kteří obývají prostor nad mořským dnem jako ryby, korýši, mlži a ostnokožci, dále živočichové uchycení na pevných útvarech, což je případ mořských hub, polypovců, sumek a mechovců, a na závěr velká skupina živočichů zavrtnaných v sedimentech (korýši, mlži, láčkovci, kroužkovci a ostnokožci).

Vzhledem k vlastnostem dna tvořeného jemnými sedimenty je běžné, že mají živočichové podobné zabarvení jako písek. Takto se před predátory chrání například krevety a garnáti žijící

v písku, hlavonožci (sépie, chobotnice) a platýsi. Další živočichové jsou schopní se do nepříliš slehlého písku na dně rychle zahrabat, ale oči si zpravidla ponechávají nezakryté. Protože se jedná o živočichy s noční aktivitou, celý den se tak mohou střežit před možnými nepřáteli.

Na dně s hrubšími sedimenty můžeme nalézt odlišné druhy organismů. Obvyklí jsou mořští červi jako pásnice nebo mnohoštětinatci a také ryby obdařené drobnými přísavkami, jimiž se přichycují oblázků nebo kamenů.

V oblastech, kde na písčité dno proniká dostatek světla, se nacházejí řasy (*Caulerpa prolifera*) a mořské semenné rostliny. Na rozdíl od řas se jedná o vyšší rostliny s kořeny, listy, květy a plody. Tyto rostlinné formace jsou pro ekosystém velmi důležité.

Louky tvořené posidonii mořskou

Posidonie mořská (*Posidonia oceanica*) je mořská rostlina endemická ve Středozemním moři, což znamená, že se vyskytuje pouze v této oblasti.

Má obdélníkové listy se šířkou zhruba jeden centimetr. Délka listů se mění v průběhu roku a může dosáhnout až jednoho metru. Na konci oddenku vyrůstají svazky listů.

Pro Evropskou unii představují mořské louky tvořené posidonii oceánskou prioritní přírodní stanoviště a jako takové jsou zaneseny v Příloze I Směrnice o stanovištích.

Posidonie oceánská vytváří rozlehlé louky na mořském dně v rozmezí těsně u břehu až do hloubky 40 metrů (v závislosti na průhlednosti vody). Díky této rostlině vzniká velmi plodný a rozmanitý ekosystém, který je považován za nejvyzrálejší z ekosystémů na osvětleném pevninském šelfu Středozemního moře.

Ochrana tohoto ekosystému je nezbytná z mnoha důvodů:

- **Primární produkce:** Samotná rostlina i řasy, které s ní žijí v symbióze, produkují velké množství organického materiálu. Ten je důležitou zásobárnou potravy především pro detritovory (živočichové konzumující odumřelou organickou hmotu), kteří v této mořské trávě žijí. Organický materiál se prouděním vody dostává také k dalším živočichům, jimž slouží jako zdroj energie nebo jim poskytuje útočiště.
- **Produkce kyslíku:** Vyrábí velké množství kyslíku, který se rozpouští ve vodě.

- **Strukturace prostředí:** Povrch listů a oddenků mohou osidlovat další rostlinné a živočišné druhy. Zároveň představuje ideální místo k hledání úkrytu i obživy. Jedná se o ekosystém, uvnitř kterého vzniká vzájemně propojené společenství s vysokou mírou biodiverzity, a je tedy schopen poskytnout útočiště až tisíci rozličným rostlinným a živočišným druhům.
- **Místo reprodukce, růstu a obživy:** Mořské louky poskytují bezpečný úkryt před predátory. Mezi hustými listy se skrývají larvy a mláďata řady druhů, a některé jsou cenným obchodním artiklem. Dospělí jedinci některých druhů na louce už nežijí, ale vrací se tam při hledání potravy.
- **Stabilizace sedimentů:** Listy posidonie oceánské působí jako filtr pomáhající stabilizovat měkké mořské dno, protože částičky jsou zadržovány spleť oddenků. K tomu louky působí jako útesová bariéra a oslabují proudění vody. Odumřelé listy nahromaděné na pláži pak zabraňují, aby příboj odnášel písek z břehu. To vše je velmi důležité pro zachování vyvážené pobřežní dynamiky. Předchází se tak problémům s nedostatkem písku na plážích, které se později nemusí obnovovat.

Naplavování a následné hromadění posidonie mořské na pobřeží je zásadní pro zachování vyvážené pobřežní dynamiky.

POBŘEŽÍ S PROBÍHAJÍCÍ EROZÍ

Nad vodní hladinou jsou na pobřeží s probíhající erozí strmá skaliska, útesy, jeskyně a skalní pilíře. Tyto útvary jsou výsledkem erozního působení moře a větru na pobřežní horniny.

Zaplavenou část tohoto typu pobřeží nazýváme tvrdé mořské dno. Tvrdé mořské dno neboli podloží je tvořeno horninami (vápencovými, dolomitickými, vulkanickými atd.), sádrovcovou krustou, přírodními podmořskými útesy a umělým podložím vytvořeným lidskou rukou jako umělé podmořské útesy.

Prostředí útesů i pevného dna je velmi různorodé. Rozhodující je typ horniny, působení vodního proudění a rovněž sklon podloží a na jakou světovou stranu je pobřeží orientováno.

1. Pobřežní útesy

Rostliny, které kolonizují útesy, jsou zvyklé snášet přímé a nepřímé vlivy charakteristické pro přímořské oblasti (vítr, voda a sůl), stejně jako specifické vlastnosti skalnatého prostředí (působení gravitace, nedostatek vlhkosti, chybějící půda, značné výkyvy teplot atd.)

Výskyt rostlin se na skalnatém pobřeží řídí mírou salinity, proto se zde setkáváme s různými vegetačními pásmy. Velmi málo rostlinných druhů je schopno růstu v těsném sousedství vody, kde na pobřežní horniny dopadají kapky mořské vody, případně je zaplavováno. Nejrozšířenějším druhem je motar přímořský (*Crithmum maritimum*), jehož běžně spatříme na pobřežních útesech po celém Středomoří (jeho biotop zasahuje i pobřeží atlantické). V blízkosti motaru přímořského často rostou některé druhy limonky (*Limonium* sp. pl.).

Když se od moře vzdalujeme anebo stoupáme do větší výšky, nalézáme podobnou vegetaci jako ve vnitrozemí, přesto narazíme na některé druhy typické pro přímořské prostředí jako v případě hvězdičky přímořské (*Asteriscus maritimus*).

Vysoká přizpůsobivost mnohých těchto rostlin, jako například limonky, a omezený kontakt s ostatními rostlinnými druhy podpořili vznikání druhů a mořské útesy se tak staly stanovišti s bohatstvím endemických druhů.

Nejčetnějšími zástupci fauny na mořských útesech jsou ptáci. Nepřístupnost těchto ekosystémů, četné prohlubně ve skalách a hojnost potravy (drobní korýši, ryby, hmyz, semena, bobule atd.) činí z pobřežních útesů dokonalá místa ke stavbě ptačích hnízd. Častým obyvatelem útesů je racek stříbřitý (*Larus argentatus*), racek žlutonohý (*Larus fuscus*), racek chechtavý (*Larus ridibundus*), kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), buňňáček malý (*Hydrobates pelagicus*), buňňák šedý (*Calonectris diomedea*). Pozoruhodný je terej bílý (*Morus bassanus*) nebo kormorán chocholatý (*Phalacrocorax aristotelis*), ale tyto druhy se zde ukazují vzácněji.

2. Skalnaté dno

Prostředí skalnatého neboli tvrdého dna je velmi různorodé. Od břehu až do velkých hloubek můžeme narazit na skalní terasy, stěny, pukliny, skalní převisy a jeskyně.

Většinou je výskyt určitých druhů organismů podmíněn hloubkou a s tím souvisejícím pronikáním světla. Ve svrchních vodách proto převládají fotofilní druhy (potřebují světlo) – konkrétně řasy, zatímco v málo osvětlených hlubinách nebo ve výše položených jeskyních s nedostatkem světla převažují druhy sciofilní v podobě živočišných organismů.

Vzhledem k velké různorodosti těchto prostředí je dále členíme v závislosti na tom, do jaké míry jsou vystavena působení moře. Rozlišujeme tedy **příbojovou zónu** s organismy, na něž pouze dopadají vodní kapky anebo vlny za velkých bouřek, následně **přílivovou zónu** pravidelně zaplavovanou přílivem a vlnobitím a nakonec **osvětlenou šelfovou zónu**, trvale ponořenou ve vodě.

Organismy příbojové zóny musí čelit těžkým životním podmínkám – nedostatku vody a vysokým teplotám. Proto se zde vyskytuje jen málo druhů, mezi nimiž jsou nejběžnější měkkýši (*Littorina punctata* a *L. neritoides*) a korýši (*Chthamalus depressus*).

V přílivové zóně již můžeme nalézt první řasy a hojnost živočichů. Výskyt obou je podmíněn tím, do jaké míry horniny vysychají nebo jsou zaplavovány. Zóny s rychlejším vysoušením tak kolonizují přílipky (*Patella* sp.) a některé řasy jako *Risoella verrucosa*.

Další organismy obývají pásmo, které je omýváno vlnami, a jejich habitat se tak neustále potápí a vynořuje. Většinou se jedná o druhy velmi háklivé na znečištění. V přírodních bazéncích, které se v přílivové zóně tvoří, můžeme nalézt živočichy jako mořského ježka nebo mořskou hvězdici, jinak běžné na zcela zaplavených stanovištích.

Na přechodu mezi přílivovou a osvětlenou šelfovou zónou nás upoutají pevné římsy organického původu. Vybudovaly je kolonie přisedlého mlže nedovitky (*Dentropoma petraeum*), jejichž vápenaté schránky ve tvaru rourky pokrývá krusta tvořená červenými řasami, převážně druhem *Spongites notarisii*. Tyto útvary vypadají jako velké kameny a mohou je osidlovat další druhy. Když je biotop tohoto mlže znečištěn, římsy z pobřeží mizí. Proto jsou nedovitky pokládány za bioindikační druh, poukazující na dobrý stav prostředí, v němž se nachází.

Římsy ze schránek nedovitek mohou mít v průměru až 25 centimetrů a vyskytují se pouze na Pyrenejském poloostrově (na pobřeží mezi městy Alicante a Almería) a na Baleárských ostrovech.

Osvětlená šelfová zóna leží trvale pod vodou. Jsou zde stabilnější podmínky než v předchozích dvou zónách, proto se zástupci fauny a flóry ukazují ve větším počtu a rozmanitosti. Na horninách, které jsou dobře osvětlené a chráněné před silným prouděním, se uchycují kolonie řas. Pokud průhlednost vody umožňuje pronikání světla, mohou růst až ve hloubce třiceti metrů. Toto společenstvo je natolik rozmanité a vzájemné vztahy uvnitř něj tak rozvinuté, že ho můžeme přirovnat k lesu se svými lesními patry. Kromě výše popsaných druhů řas se zde také vyskytuje „mořská tráva“ posidonie mořská.

Dalším významnou biocenózou osvětlené šelfové zóny je korálotvorné společenstvo. Jedná se o nakupeniny vápnitých řas, které na skalnatém dně budují životní prostor pro další rostliny a živočichy. Nalézají se ve větších hloubkách anebo na stanovištích, kde jsou obdobné podmínky, tedy v jeskyních a málo osvětlených zónách blíže hladiny. Přestože tato společenstva netvoří koráli, nazývají se korálotvorná díky své podobnosti s korály z tropických moří. Z ekologického hlediska jsou velmi hodnotná a také velice zranitelná, protože útesotvorné organismy rostou velmi pomalu. Korálotvorné společenstvo zahrnuje rostlinné a živočišné druhy, které mají schopnost částečně nebo zcela zvápenatět (rohovitky, houby, mechovci).

Některá korálové dna mohla vznikat více než pět tisíc let.

Ekologické chování na mořském pobřeží

Člověk během celé své historie využíval pobřeží rozličnými způsoby. V současnosti je nejvíce nepříznivého vlivu na pobřežní biotopy přičítáno turistické nabídce. Tato místa většinou navštěvujeme ve chvílích volna a můžeme si osvojit jisté návyky, které umožní minimalizovat dopad na životní prostředí a přispějí k jeho zachování.

Zásady ekologického chování na pláži

Obecně jsou pláže a pobřeží vnímány spíše jako zóna k odpočinku a rozptýlení než jako přírodní stanoviště, proto se v mnoha případech možná návštěvníkova představa dokonalé pláže střetává s potřebami jejího přírodního bohatství. Zásady ekologického chování na pláži představují řadu principů, které může turista na pláži a na pobřeží uplatnit a zlepšit tak svůj vztah k životnímu prostředí.

NEZNEČIŠŤUJTE VODU!

Užívejte sprchu na nohy jen po nezbytně nutnou dobu a nepoužívejte mýdlo a čisticí nebo prací prostředky.

Pokud máte možnost volby, dejte přednost sprše na nohy před klasickou sprchou .

Sprchy, toalety a sprchy na nohy používejte přiměřeně, zodpovědné užívání jim prodlouží životnost.

Pamatujte na ostatní a na to, v jakém stavu byste tato zařízení chtěli nalézt.

UDRŽUJTE PLÁŽ V ČISTOTĚ.

Pozorujte okolí, uvažujte, jaké by sis ho chtěli pamatovat a znovu navštívit. Udržovat pláž v čistotě je naše povinnost.

Pokud nejsou dostupné vhodné nádoby na odpad, posbírejte odpadky a vyhoďte je do nejbližších kontejnerů.

Velkým problémem jsou nedopalky. Jsou malé, ale to neznamená, že se dříve rozloží. Jestli na pláži kouříte, nedopalky si uschovejte (pro tento účel existuje řada doplňků) a na odchodu je vyhod'te do příslušné odpadní nádoby.

Látky znečišťující životní prostředí, včetně motorového oleje a baterií, nemůžeme zahodit. Jsou vysoce kontaminující a jejich odložení na nepovolených místech je pokutováno.

DODRŽUJTE POKYNY NA INFORMAČNÍCH TABULÍCH A PŘEDPISY PRO POBYT NA POBŘEŽÍ.

Bud'te opatrní a mějte na zřeteli stav moře.

Vždy poslouchejte pokyny záchranných sborů.

Je také důležité znát hlídané pláže a informovat o nich ostatní.

Pokud se věnujete vodním sportům nebo rybolovu, vždy jednejte v souladu s příslušnými předpisy.

Pamatujte, že na pláži se nemůže stanovat ani zakládat oheň.

Pokud jste svědky nějakého činu, který by se měl ohlásit, uvědomte o něm místní policii anebo svého průvodce či delegáta. Pamatujte, že vyhazování odpadků na neautorizovaných místech je pokutováno, přičemž v chráněných oblastech jsou postihy přísnější. To zahrnuje i stavební odpad, barvy, obaly od barev, rozpouštědla...

SNAŽTE SE NEDĚLAT HLUK

Dopřejte dalším návštěvníkům klid a odpočinek. Hluk je také znečištění, neodbytný hluk ostatní obtěžuje, je lepší poslouchat zvuky okolí, vlny, racky...

Pláž je přírodní místo, na němž vedle nás žijí rostlinné a živočišné druhy, velmi prospěšné pro životní prostředí. RESPEKTUJTE OSOBY A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ!

Vyhýbejte se činností, které zhoršují kvalitu mořské vody.

Při potápění respektujte mořské prostředí.

Při koupání na břehu berte ohled na faunu a flóru. Neodnášejte ji ze svého prostředí.

Nevstupujte na duny.

K příchodu na pláž POUŽIJTE UPRAVENÉ PŘÍSTUPOVÉ CESTY.

Zamezte domácím zvířatům přístup na duny, jsou to velmi křehké ekosystémy.

NETRHEJTE ROSTLINY

Mnoho z nich je chráněno a jejich sběr je postihován zákonem.

NERUŠTE ZVÍŘATA

K odchytu živých zvířat je nutné mít povolení. Kvůli těmto praktikám jsou některé druhy jsou chráněny a jejich populace v ohrožení.

INFORMUJTE SE O PROSTŘEDÍ, VE NĚMŽ SE NACHÁZÍTE!

Poznat ho znamená zachovat jej.

Zásady ekologického chování při rybolovu z mořského břehu

Sportovní rybolov byl a stále je velmi častou aktivitou, provozovanou na pobřeží celého Středozeří. Pokud jsou přijata odpovídající opatření, je tato činnost ohleduplná k životnímu prostředí.

ZNEJTE A DODRŽUJTE PŘEDPISY upravující chytání ryb, rybářské sezóny a revíry.

Mějte na paměti, že pokud se věnujete rekreačnímu rybolovu z břehu, musíte udržovat nejméně stometrovou vzdálenost od míst, kde se chodí koupat osoby.

Pamatujte také, že není povoleno rybařit u přístavních přítokových kanálů (do přístavu) ani v prostorách přístavu.

Nekonzumujte zakázané druhy a ryby, které nemají povolenou velikost.

Vyhýbejte se rybolovu na nebezpečných místech a snažte se mít doprovod.

VAŽTE SI OKOLNÍHO PROSTŘEDÍ, vhodným způsobem uklízejte své a nalezené odpadky. Myslete na to, že vážit si okolního prostředí znamená vážit si sám sebe a ostatních ve své blízkosti.

Odmítejte produkty, z nichž se po skončení životnosti stává nebezpečný odpad.

Přineste si vlastní návnadu, k tomuto účelu nesmíte sbírat živočichy z pobřežních teras. Na většině míst je sběr mořských okurek neboli sumýšů, přílipek, mušlí apod. útokem na životní prostředí/zákrokem proti životnímu prostředí a je i pokutován.

Uvědomte příslušné úřady nebo svého průvodce či delegáta o jakýchkoliv nesrovnalostech, a to jak ze strany sportovních, tak komerčních rybářů.

ZÍSKÁVEJTE INFORMACE o mořských druzích, ekologii mořských ekosystémů a jejich zachování. Díky těmto znalostem se zlepšíte v rybaření!

Postarejte se, aby se tyto správné návyky dále šířily především mezi novými generacemi spolu s pocitem zodpovědnosti, již my všichni máme vůči životnímu prostředí.

Zásady ekologického chování při podmořském rybolovu

Pokud se chceme věnovat podmořskému rybolovu, potřebujeme mít náležitě znalosti a zkušenosti, přestože k získání licence není nutná žádná praktická ani vědomostní zkouška. Právě zkušenosti a znalost mořského prostředí přispějí k jeho udržitelnosti a přinesou vám potěšení z této činnosti.

Při vybírání místa k rybolovu bychom kvůli bezpečnosti měli vzít v úvahu přítomnost ostatních účastníků a dalších osob a **DANÉ MÍSTO MUSÍME SPRÁVNĚ OZNAČIT.**

Dávejte pozor, abyste harpunu neobsluhovali nad vodou.

PAMATUJTE, ŽE MUSÍTE BÝT DOBŘE INFORMOVÁNI CO SE TÝČE POVOLENÝCH ZÓN A DENNÍCH DOB K RYBOLOVU I SCHVÁLENÝCH DRUHŮ A VELIKOSTÍ RYB, porušování těchto norem je trestáno pokutou a odnětím licence.

Podmořský rybolov musí být udržitelný, proto je především důležité seznámit se s prostředím a jeho obyvateli, abychom poznali jejich habitat a věděli, kde a v jakém množství se vyskytují. V některé oblasti může místní populace zaniknout, proto závisí na vás, abyste tuto aktivitu provozovali ***přiměřeně***.

VAŽTE SI OKOLNÍHO PROSTŘEDÍ, sbírejte po sobě odpadky a případné přestupky ohlaste.

Schopnost zadržet dech užívejte umírněně.

KDYŽ KE SPORTOVNÍMU RYBOLOVU UŽÍVÁTE LOĎ

Udržujte motory v dobrém stavu a jejich revizi provádějte v části přístavu, která je k tomu uzpůsobena.

Plujte přiměřenou rychlostí a buďte opatrní. Hluk a silné vibrace zaviněné příliš vysokou rychlostí plavidla neblaze ovlivňují chování některých druhů. Také se tak vyvarujete srážce s ostatními plavci a potápěči.

Vyhýbejte se kotvení anebo využijte kotevní bójku. Je-li to nutné, zakotvěte na vhodném místě a snažte se nikdy nespouštět kotvu na dno, kde roste posidonie mořská, je to velmi křehký ekosystém.

Zásady ekologického chování při sportovním potápění

Při potápění s dýchacím přístrojem jsme v přímém kontaktu s přírodním prostředím a to ho může poškozovat. Přestože při potápění nečerpáme přírodní zdroje ani se před ponorem nepotřebujeme seznámit s možnými dopady na prostředí, jako to vyžaduje mnoho jiných turistických aktivit, množství drobných zásahů do tohoto prostředí se na něm výrazně podepíše. Aby naše záliba prostředí neškodila, musíme se chovat takovým způsobem, že ho naše přítomnost ovlivní co možná nejméně.

Hlídejte si správné vyvážení, chráníte tím mořské dno.

Při ponoru dodržujte bezpečnou vzdálenost ode dna a skalních stěn. Cílem je v co největší míře omezit kontakt s mořským dnem a nikde se nezachytit, protože to velmi škodí organismům, kteří tam žijí.

NESBÍREJTE ŽÁDNÉ ROSTLINY A ŽIVOČICHY, ani když nějaký živočich vypadá mrtvý – někteří se ukrývají do schránek anebo se zdají být ztuhlí na kámen, aby unikli pozornosti. Odnášením mořských organismů z jejich prostředí vážně ubližujeme fauně a flóře.

Nezraňujte a neobtěžujte mořské organismy. Mořští živočichové jsou velmi citliví na změny a lehce se vyděsí. Proto je nejlepší, když se při potápění snažíme chovat nenápadně a nepozorovaně se tak můžeme těšit z prostředí, které nás obklopuje.

Mořská fauna se nesmí krmit (feeding). Narušuje se tím jejich chování a může to být nebezpečné.

Platí naprostý zákaz rybolovu s potápěčským přístrojem.

NEPLAVEJTE DO JESKYNÍ. Pokud to děláte, snažte se ničeho nedotýkat rukama a ploutvemi.

Potápěči, kteří používají podmořskou kameru nebo svítilnu, životnímu prostředí škodí více. Neničte mořské dno kvůli pěknému snímku.

VYBÍREJTE TAKOVÉ POTÁPĚČSKÉ LOKALITY, KTERÉ JSOU PŘIMĚŘENÉ VAŠIM SCHOPNOSTEM.

Zvolte správné potápěčské středisko. V některých střediscích a klubech je k dispozici knihovna, příručky ekologického chování a průvodci, pořádají tam kurzy zaměřené na faunu a flóru/ s tematikou fauny a flóry i přednášky a především u žádného ze svých členů netolerují neekologické chování.

PODÍLEJTE SE NA ZACHOVÁNÍ POBŘEŽÍ. Buďte informováni o aktuálním stavu mořských organismů v místech, kde se potápíte, rozpoznajte invazní druhy a tyto informace sdílejte. Uvědomte příslušné úřady anebo svého průvodce či delegáta, pokud jste svědky prohřešku proti životnímu prostředí, zavolejte na tísňovou linku, když uvidíte cokoliv neobvyklého, těžce raněné zvíře...

Zásady ekologického chování na výletních a malých rybářských lodích

Lod' může vozit výletníky, kteří si na moři vychutnávají chvíle volna, může převážet pasažéry či zboží, hlídat pobřeží nebo být použita k získávání mořských zdrojů – k rybolovu a výlovu mořských koryšů a měkkýšů anebo dokonce sloužit k práci v akvakultuře. Aby tyto aktivity byly ekologicky udržitelné, musíme si řídit řadou pravidel neboli zásadami ekologického chování.

Nejčastějšími problémy životního prostředí, které plavidla celkově způsobují, jsou spolu s nadměrnou spotřebou vody a elektřiny také znečištění vody a nepatřičné používání kotvy v zónách s podmořskými loukami a/nebo v chráněných oblastech.

DO MOŘE SE NESMÍ HÁZET NEBO VYLÉVAT ŽÁDNÉ LÁTKY.

Vyhýbejte se prostředkům, které nejsou biologicky odbouratelné.

Nevylévejte odpadní vody do moře, je povinností používat odpovídající zařízení v přístavu. Snažte se používat biologické prostředky na rozklad organické hmoty.

SEŘÍZENÝ MOTOR brání nežádoucímu úniku pohonných hmot. Pokud se v lodi rozlije olej nebo pohonná hmota, je nutné tyto látky odstranit pomocí dřevěných pilin a pak je vyhodit do příslušného kontejneru na odpady. Důsledná údržba lodního motoru a dodržování přiměřené rychlosti při řízení pomáhají **USPOŘIT POHONNÉ HMOTY**.

V případě, že zahlédnete skvrnu od oleje nebo mazutu povážlivé velikosti, musíte tuto skutečnost neprodleně ohlásit na linku 112.

Pamatujte, že Mezinárodní úmluva o zamezení znečištění z lodí (Marpol 73/78) definuje Středozemní moře jako zvláštní oblast a proto do něj není povoleno vypouštět žádné anorganické látky. (Vypouštění organických látek ve Španělsku upravuje Nařízení FOM 1144/2003.)

PŘI KOTVENÍ:

Kromě dodržování pravidel ochrany životního prostředí z lodní paluby je v zájmu samotného uživatele plavidla, aby si osvojil způsoby, které napomáhají zachovat přirozený stav mořského prostředí. Na oplátku si bude moci náležitě vychutnat pobyt na moři (v případě rekreačních plavidel), zpětnou vazbou pro rybářské lodě bude žádoucí zachování mořských populací.

Je-li to možné, VYUŽIJTE KOTEVNÍ BÓJE.

Je důležité řídit se značením, především v chráněných mořských oblastech.

Vyhýbejte se zónám, kde se vyskytují podmořské louky s porostem posidonie mořské.

Pokud při vytahování kotvy zpozorujete nějaký **INVAZIVNÍ DRUH ŘASY**, dávejte obzvláště velký pozor, abyste je dále **neroznášeli**. Posbírejte je do nějaké nádoby a nechejte sušit na slunci, dokud nedoplužete do přístavu. Je důležité si tuto situaci **poznámenat a ohlásit**. (www.ecologicalitoral.com)

Zásady ekologického chování při pobřežním rybolovu

Abychom zajistili, že mořská biodiverzita zůstane udržitelným zdrojem, musíme se k tomuto prostředí chovat ohleduplně. Kromě dodržování samotných Zásad chování na lodi to vyžaduje i další zvyklosti, které je nutné získat během rybaření.

Provozujte zodpovědný rybolov, aby vám moře i v budoucnu dávalo ryby.

Dodržujte období zákazu rybolovu a pravidla pro minimální velikost ryb, tato ujednání chrání loviště.

POUŽÍVEJTE RYBÁŘSKÉ NÁČINÍ, KTERÉ JE OHLEDUPLNÉ K MOŘSKÉMU PROSŘEDÍ.

RESPEKTUJTE OMEZENÍ. Podle Nařízení Rady (ES) č. 1626/94 je v celém Středomoří zakázán rybolov pomocí vlečných sítí v hloubkách menších než 50 metrů a nad mořským dnem, kde roste posidonie oceánská.

Chraňte mořské louky. Jsou zásadní pro reprodukci a růst komerčních druhů.

Dávejte si pozor na invazní řasy. Pokud je naleznete v sítích nebo na kotvě, nevyhazujte je do moře, jinak se budou dále šířit. Uložte je do nějaké nádoby, poznamenejte si souřadnice a nález ohlaste na emailové adrese pro dané autonomní společenství: exoticas.invasoras.cma@juntadeandalucia.es (Andalusie), observadores@ecologicalitoral.com (Valencie), juanm.ruiz@mu.ieo.es (Murcie).

Do moře nic nevylévejte ani neházejte, obzvláště ne plast nebo nylon, protože trvá celá staletí, než se rozloží. Odložte tento odpad do příslušného kontejneru, a pokud to není možné, vyhledejte ho při jiné příležitosti.

Průvodce ekologickým chováním pro udržitelné mořské prostředí

Mořské pobřeží je velice citlivé prostředí, které je vystaveno nešetřeným zásahům ze strany člověka. Pokud chceme zajistit, aby bylo zachováno, musíme za něj všichni přijmout zodpovědnost a vědět, jak ho chránit a zlepšovat jeho stav.

Tato příručka vznikla, aby šířila povědomí o přírodních hodnotách pobřeží a o možnostech, jak se my, kteří tato místa navštěvujeme, můžeme aktivně podílet na jeho zachování. Je shrnutím několika jednoduchých pravidel a postupů, které nevyžadují výraznější finanční náklady, ale pomáhají zajistit budoucnost tohoto ekosystému.

PŘEKLAD POPISKŮ K FOTOGRAFIÍM

O – str. 6 – kamýš písečný (*Ammophila arenaria*); pomořanka přímořská (*Cakile maritima*); pýrovník dunový (*Elymus farctus*); kříženka (*Crucianella maritima*)

O – str. 7 – jehlice hadovitá (*Ononis ramosissima*); paještěrka červenavá (*Acanthodactylus erythrurus*); Scarabeus semipunctatus; housenka můry *Brithys crini*

- O – str. 9 – rohatec žlutý (*Glaucium flavum*); silenka pobřežní (*Silene littorea*)
- O – str. 11 – mořský jazyk na písčitém dně
- O – str. 12 – mořská louka tvořená posidoníí oceánskou
- O – str. 13 – naplavená posidonie oceánská
- O – str. 15 – kolonie motaru přímořského
- O – str. 16 – plážovky (*Littorina* sp.)
- O – str. 17 – mořský ježek v přírodním bazénku na pobřeží
- O – str. 18 – společenstva řas osvětlené šelfové zóny; společenstva organismů typických pro podmořskou jeskyni
- O – str. 23 – přílipka (*Patella* sp.)
- O – str. 25 – kotva v porostu posidonie oceánské
- O – str. 31 – invazní řasa ve Středozemním moři *Caulerpa racemosa*

3. KOMENTÁŘ

3.1 Překladatelská analýza

Před samotným překladem je nezbytné provést analýzu výchozího textu. Při analýze jsem se inspirovala modelem textové analýzy Chistiane Nordové, který jsem rozšířila o stylistickou analýzu podle textové typologie Marie Čechové. K určení funkcí textu jsem zvolila model jazykových funkcí Romana Jacobsona.

Model Christiane Nordové, který se zabývá vlastnostmi výchozího textu, rozlišuje vnětextové a vnitrotextové faktory. Mezi vnětextové faktory se řadí informace o vysílání a autorovi textu, záměru autora, místě, době a příčině vzniku textu, použitém médiu a funkci textu. Vnitrotextovými faktory jsou pak téma a obsah textu, kompozice, neverbální prvky, použité lexikum, suprasegmentální prvky neboli tón komunikátu a účinek, jež vzbuzuje na svého příjemce. Vnitrotextové faktory jsou podmíněny faktory vnětextovými a jednotlivé faktory s sebou navzájem souvisí, proto toto dělení při analýze nedodrží.

3.1.1 Překladatelské zadání

Nezbytností pro vytvoření koncepce je existence překladatelského zadání, které musí mít překladatel během překladatelského procesu neustále na paměti, a na jeho základě pak činit veškerá rozhodnutí. Abych tedy mohla začít překládat, potřebuji vytvořit fiktivní zakázku. Předpokládejme tedy, že o překlad požádala česká cestovní agentura, která má v úmyslu tuto brožuru v tištěné podobě předávat svým klientům jako součást informačního materiálu k zakoupeným zájezdům do španělského Středomoří.

3.1.2 Typologické vymezení textu a jeho funkce

Brožura Průvodce ekologickým chováním pro udržitelné pobřeží je rozdělena na dvě části. První část, věnovaná popisu živé a neživé přírody, se svou pojmovostí, jednoznačností a uceleností řadí k odbornému stylu, přesněji řečeno ke stylu populárně-naučnému. Texty tohoto typu jsou určeny pro laickou veřejnost a proto je odborná terminologie omezena, popřípadě jsou některé méně známé termíny vysvětleny. Je zde uplatněn popisný slohový postup ve své odborné modifikaci, čemuž odpovídá určitý řád v podávaných informacích, časté užití výčtů a nadčasovost, pro niž je typické užití třetí osoby. Autor však také používá inkluzivní plurál, což mu umožňuje vést s příjemcem skrytý dialog. Jelikož se jedná o text popularizační, popis je na

rozdíl od klasických odborných textů *subjektivnější a nepostihuje jen podstatné, ale z hlediska předpokládaného příjemce zajímavé rysy objektu.*¹ Následující příklad je toho dokladem:

Son comunidades de gran valor ecológico y de elevada vulnerabilidad ya que las especies bioconstructoras son de crecimiento muy lento. [...] Algunos fondos de coralígeno han podido tardar en formarse más de 5000 años. (O – str. 18)

Dominantní funkce této části textu je tedy referenční, vázaná na text, dále je zastoupena funkce konativní se zaměřením na příjemce, protože je nezřídka podobně jako ve výše uvedeném příkladu poukazováno na zranitelnost jednotlivých složek pobřežních ekosystémů a také na jejich význam z hlediska životního prostředí, což v sobě implicitně obsahuje informaci o nutnosti jejich zachování.

Pro druhou část, která obsahuje jednotlivé body ekologického chování, je charakteristický průnik stylů. I zde převažuje styl populárně naučný, jimiž jsou psány krátké úvodní informace na počátcích jednotlivých oddílů, ale výčty pokynů, doporučení a zákazů se blíží stylu administrativnímu. Užití tučného a barevného písma různé velikosti a interpunkce plní expresivní funkci, autor se tím snaží upoutat pozornost příjemce k důležitým částem textu. Dominantní funkce se v této části komunikátu mění na konativní, ale funkce referenční zůstává, protože i zde se nalézají nové a důležité informace.

3.1.3 Autor a vysílatel

Vysílatelem komunikátu je španělská nezisková organizace Institut pro ekologii pobřeží, vzniklá za účelem udržování a zlepšování ekologického stavu pobřeží. Autor textu je tedy institucionální, pravděpodobně se jedná o kolektiv odborníků, který pro organizaci pracuje. Osobnost autora však bývá u odborných textů potlačena a pro překlad není relevantní.

V souladu s překladatelským zadáním vycházím z předpokladu, že si překlad objednala česká cestovní agentura Adventura, která nabízí řadu poznávacích a pobytových zájezdů do španělského přímoří a řídí se zásadami ekologického turismu.

¹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8., s. 71

3.1.4 Záměr vysílatele a motiv ke komunikaci

Komunikát je součástí projektu na podporu pobřežní biodiverzity. Klade si tedy za cíl informovat širokou veřejnost o přírodním bohatství pobřežní zóny a o dopadu, jaký na ní mají volnočasové aktivity, vyvolat v lidech pocit kolektivní zodpovědnosti za životní prostředí a docílit toho, že množství osob změní své chování. Toho autor dosahuje různými prostředky, především volbou uváděných informací – zdůrazňuje, jak významné a choulostivé jsou některé složky pobřežních ekosystémů a varuje před následky neekologického chování. Dále autor ve snaze vzbudit pocit sounáležitosti a kolektivní zodpovědnosti u všech návštěvníků pobřeží sám sebe zahrnuje mezi adresáty komunikátu:

Sé un agente multiplicador de estas buenas prácticas y promueve la responsabilidad colectiva que tenemos con nuestro ambiente, sobre todo en las nuevas generaciones. (O – str. 23)

V cílovém prostředí má komunikát sloužit ke stejnému účelu a zároveň ke zvýšení reputace a důvěryhodnosti cestovní kanceláře, jako jeden z důkazů, že pro ni ekologický turismus a ochrana životního prostředí nepředstavují jen prázdná slova, která mají za úkol získat klienty s ekologickým cítěním.

3.1.5 Adresát komunikátu, presupozeice

Adresáty výchozího textu jsou Španělé, kteří žijí na středomořském pobřeží anebo jej navštěvují za účelem rekreace, sportovního vyžití či rybolovu a jejichž aktivity by mohly mít nepříznivý dopad na toto prostředí. Jelikož má komunikát promlouvat k co nejširší veřejnosti, je koncipován tak, aby mu rozuměly i osoby bez jakýchkoliv znalostí z oboru biologie a problematiky ochrany pobřežní biodiverzity.

Ve druhé části komunikátu, obsahující samotné Zásady ekologického chování, se mění vztah mezi autorem a příjemcem z rovnoprávného na nerovnoprávný, autor zde adresátovi udílí pokyny a zákazy, hojně se zde uplatňuje imperativ. Současně se mění tón komunikátu, který byl v první části neutrální, přestože v sobě nesl stopy zaujetí. V druhé části se autor obrací přímo k příjemci a tón je zde naléhavější a důvěrnější, ale i zde se občasným užitím inkluзивního plurálu zahrnuje mezi adresáty sdělení.

Podle mého fiktivního překladatelského zadání jsou sekundárními adresáty čeští turisté, kteří si zakoupí poznávací nebo pobytový zájezd u cestovní kanceláře Adventura. Tyto osoby tedy v blízkosti pobřeží nežijí, některé rostlinné nebo živočišné druhy pro ně jsou zcela neznámé a

navíc mají k tomuto území odlišný vztah než jeho obyvatelé. Během překladu bylo proto nutné zohlednit rozdílné presupozeice, předpokládaný obsah vědomí adresátů výchozího a cílového textu, a také odlišný status českého turisty ve srovnání se španělským občanem a při tvorbě cílového textu tyto rozdíly vyrovnat.

[...] *es una obligación ciudadana mantener la playa limpia.* (O – str. 20)

Španělština a čeština se liší také šíří používání důvěrného oslovení, protože v češtině je tykání mnohem méně zastoupeno a u podobných textů adresovaných veřejnosti je zvykem užívat druhou osobu plurálu, proto jsem v překladu tento úzus dodržela.

3.1.6 Místo, čas a médium

Komunikát vznikl roku 2014 pravděpodobně v okolí města Alicante, protože se tam nachází sídlo Institutu pro ekologii pobřeží, ale informace v něm obsažené se týkají celého středomořského pobřeží Španělska. Obsahuje emailové adresy, sloužící k nahlášení invazních druhů řas, a ty jsou překvapivě uvedeny pouze pro autonomní společenství Andalusii, Valencii a Murcii, přestože komunikát opakovaně mluví o celém středomořském pobřeží Španělska a výslovně zmiňuje například Baleárské ostrovy jako výskytisté jistého druhu. Nepovažuji to však za překážku toho, aby text sloužil svému účelu i v Katalánsku, organizace zřejmě s tímto autonomním společenstvím nespolupracuje anebo se tam nevyskytují invazní druhy řas.

Časový rozestup pěti let mezi datem vzniku výchozího a cílového textu není pro překlad relevantní, protože informace v něm obsažené mají nadčasovou platnost a legislativa, na niž text odkazuje, je stále v platnosti. Na rozdíl od originálu by byl překlad vydán v tištěné podobě, přičemž grafická úprava originálu včetně ilustrací by zůstala zachována.

Brožura je volně ke stažení na internetových stránkách Institutu pro ekologii pobřeží.

3.1.7 Téma a obsah, kompozice

Tématem komunikátu je mořské pobřeží a ochrana jeho biodiverzity. Podobně jiné texty populárně naučného daného má promyšlenou kompozici.

Z horizontálního hlediska je členěn na krátký úvod, který se blíží abstraktu, stať a závěrečné shrnutí. Vlastní stať sestává z dvou částí. První část je věnována popisu přírody mořského prostředí a je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola se zabývá deskripcí pobřeží vzniklého

sedimentací a obsahuje podkapitoly nazvané Písčité pláže a duny, Štěrkové a oblázkové pláže a Měkké mořské dno. Druhá kapitola popisuje pobřeží s probíhající erozí a její součástí jsou podkapitoly Mořské útesy a Mořské dno. Všechny podkapitoly jsou očíslovány. Druhá část stati obsahuje samotné Zásady ekologického chování, které jsou členěny do několika oddílů zahrnujících pravidla chování na pláži, při sportovním rybaření z břehu, při podmořském rybolovu, při potápění a na závěr na rekreačních a rybářských lodích.

Text je rozčleněn do většinou krátkých odstavců (až na výjimky způsobené zpravidla dlouhými výčty rostlinných a živočišných druhů), na rozdíl od české konvence nejsou výjimkou ani odstavce obsahující pouze jedno souvětí. Tuto vlastnost textu jsem se přesto rozhodla zachovat a odstavce neslučovat především proto, že se každý věnuje jednomu tématu a to bývá naznačeno hned počátečními slovy. Ve sloučeném odstavci by se tak nalézal tematický zlom. Navíc s ohledem na adresáta komunikátu jsou kratší odstavce v kombinaci s bohatým obrázkovým aparátem čtenářsky přívětivější.

Na některých místech textu jsou mezi odstavce a obrázky vloženy modré mezititulky provedené tučnou kurzivou, které pomáhají udržet pozornost při čtení, opakují některé důležité myšlenky a někdy přinášejí dodatečné informace. V překladu jsem mezititulky stejně jako v originále vyznačila tučnou kurzivou.

V textu se poměrně výrazně projevuje i vertikální členění. Jednotlivá prostředí jsou za sebou řazena v závislosti na velikosti svých sedimentů a při deskripci pobřežních organismů si autor často vytyčí pomyslnou osu a po ní pak postupuje. Jednotlivé podkapitoly první části komunikátu vždy otvírá stručná charakteristika daného prostředí a poté následuje výčet a někdy více či méně stručná charakteristika nejprve rostlinných a posléze živočišných druhů. Pro populárně naučný styl je příznačné, že autor neuvádí veškeré organismy, které v daném biotopu žijí, ani nepodává komplexní charakteristiku zmíněných druhů, ale vybírá z nich jen některé a často u nich s ohledem na účel komunikátu poukazuje na jejich prospěšnost pro životní prostředí a zranitelnost.

K vertikálnímu členění náleží i intertextovost, která je v textu zastoupena odkazy na legislativu Evropské Unie a Španělska. Tyto odkazy plní dvojí funkci, jednak jako zdroj doplňujících informací, pro něž s ohledem na rozsah brožury nezbyl prostor, tak jako určitá výstraha pro adresáta, který by si měl uvědomit, že některé chování je nejen neekologické, ale i nezákonné a hrozí za něj postihy. Názvy právních předpisů, které byly přeloženy do češtiny (to se týká legislativy Evropské Unie), bylo nutné v překladu zachovat, stejně jsem musela postupovat i

při citování částí uvedených vyhlášek, bylo nutno dodržet názvosloví použité v těchto dokumentech.

3.1.8 Neverbální prvky

Text je doplněn barevnými fotografiemi a k některým z nich jsou přiřazeny heslovité popisky. Na příjemce působí několika způsoby. Působivé barevné fotografie (především na přední straně) upoutávají pozornost a zpřístupňují tak komunikát, protože vzbuzují chuť si příručku prolistovat. Adresát by měl při jejich prohlížení ocenit mořskou biodiverzitu a uvědomit si, že by se chtěl podílet na jejím zachování. Dalším důležitým úkolem těchto snímků je ukázat dané prostředí a jeho rostlinné a živočišné druhy, aby měl adresát komplexnější představu a propojil nové informace s obsahem svého vědomí, popřípadě byl později schopen identifikovat popisované rostlinné a živočišné druhy ve svém přirozeném prostředí. Do své práce jsem fotografie vzhledem k jejich množství a velikosti nezařadila, její rozsah by tím značně vzrostl zvětšil, ale popisky k obrázkům jsem přeložila, protože v brožuře by samozřejmě nemohly chybět. Pro českého příjemce, který mnohé skutečnosti pocítuje jako cizí a pro něhož může být obtížnější si je představit, by jejich důležitost ještě vzrostla. S ohledem na grafickou úpravu výchozího textu je převod těchto popisků umístěn až za překládaným textem s odkazem na příslušnou stranu originálu, pokud se na dané straně nacházelo více fotografií s popiskem, oddělila jsem je od sebe středníkem.

3.1.9 Suprasegmentální prostředky

V textu se uplatňuje užití tučného modrého písma různých velikostí a verzálek, a to zejména ve druhé části, kde jsou takto zvýrazněny kromě nadpisů a podnadpisů i důležité části textu (nebo jen jednotlivá slova.) V první části komunikátu jsou přímo v textu tučným zeleným písmem zvýrazněny pouze termíny označující jednotlivé zóny, na něž je pobřeží členěno. Dále je použita kurziva, která v souladu s běžnou zvyklostí označuje latinská jména organismů. Textové mezititulky jsou vyvedeny tučnou kurzivou. Poměrně vysokou frekvenci má užití pomlček a závorek, jejichž použití v textu je nepříznakové a pro překlad nepředstavovaly problém. Naopak lomítka jsou někdy užitá poměrně nezvykle. O tomto pojednám posléze v oddíle zaměřeném na překladatelské problémy.

3.1.10 Textová syntax

První částí textu má místy trochu komplikovanější syntax a často se zde vyskytují delší souvětí, sloužící k hierarchizaci podávané informace, ale většinou je komunikát s ohledem na svého příjemce syntakticky nepřilíš nenáročný.

Ve druhé části komunikátu je větná stavba většinou prostá. Výrazně vzroste poměr vět jednoduchých vůči složeným, velké množství souvětí je tvořeno pouze dvěma větami a klesá i užívání konektorů. Stručné věty pomáhají posílit apelativnost textu.

3.1.11 Lexikum

Použité lexikum zcela odpovídá textům populárně naučného stylu. Terminologie je tedy v největší míře omezena, definice méně známých termínů ihned vysvětlena v závorce. Použitá terminologie patří zejména do oboru biologie, v textu se vyskytuje množství jmen rostlin a živočichů včetně svých latinských variant. Uplatňuje se i rybářské a sportovní názvosloví, například potápěčské. Text obsahuje jen velmi málo toponym a pro užitá místní jména existují české názvy, které jsem v překladu použila spolu s krátkou textovou vysvětlivkou. Objevuje se pouze jedno cizí slovo, anglický výraz *feeding*.

3.1.12 Morfologie

V textu je, podobně jako u jiných textů náležících k odbornému nebo administrativnímu stylu, užito výlučně spisovného jazyka. Morfologie druhé části textu je charakteristická vysokou frekvencí imperativu, rozkaz je vyjadřován i zvrtným pasivem a pomocí opisných vazeb s infinitivem. Různost vyjádření ve funkci imperativu jsem se v překladu snažila dodržet, aby výsledný text nebyl monotónní.

3.2 Překladatelská metoda

Některé překladatelské postupy a jejich řešení jsem již zmínila v oddílu věnovanému textové analýze a nyní se jimi budu zabývat podrobněji.

Během překládání jsem postupovala způsobem, který popsal Jiří Levý. Ten u překladatelského procesu rozlišuje 3 fáze: pochopení předlohy, interpretace předlohy a přestylování předlohy. Jinými slovy je tedy nutné, aby si překladač nejdříve vytvořil přesnou představu o dané slutečnosti a až poté zahájil hledání odpovídajícího vyjádření v cílovém jazykovém kódu.

Před samotným překladem jsem na internetu vyhledala populárně-naučné texty s podobným zaměřením publikované v časopise *Živa*,² kde byla publikována série článků s tematikou středomořské fauny, abych o této problematice získala více informací a osvojila si adekvátní vyjadřovací úzus pro české texty tohoto typu. Dále mi při překládání pomáhala znalost daného prostředí a především slovníky dostupné na internetu.³ Při řešení problémů jsem používala i databázi překladových ekvivalentů Treq.⁴ Názvy organismů, u nichž bylo uvedeno latinské jméno, jsem vyhledávala v internetové encyklopedii rostlin, hub a živočichů Biolib.⁵ Při překladu částí textů odkazujících na platnou legislativu (Evropské Unie a Španělska bylo nutné tyto předpisy vyhledat na internetu⁶ a jejich zněním se řídit.

Přestože text nebyl příliš složitý co se týče jeho struktury ani použité terminologie, považovala jsem za potřebné jej místy lehce zjednodušit, což se týká především jeho větné stavby, a k některým pojmům přidat vysvětlivku nebo stručné doplnění. Mým záměrem přitom bylo učinit jej abych jej srozumitelnějším a přijatelnějším pro českého příjemce a zvýšit tak pravděpodobnost, že ho dočte až do konce, kde se nachází samotné Zásady ekologického chování a tudíž zcela zásadní informace. U tohoto typu textů však jeho syntax nemá povahu textového invariantu, proto jí v překladu není nutné dodržet. Podle Levého je při překladu odborného textu nezbytné zachovat pouze denotativní význam komunikátu a do jisté míry stylistické zařazení slov.⁷

² <https://ziva.avcr.cz/>

³ <https://slovniky.lingea.cz/spanelsko-cesky>; <https://nechybujete.cz/slovník-ceskych-synonym>; <https://dle.rae.es>

⁴ <http://treq.korpus.cz/index.php>

⁵ <https://www.biolib.cz/>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/>; <https://www.boe.es/>

⁷ LEVÝ, Jiří. *Umění překladačnické*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7., s. 24

V textu se vyskytovalo množství názvů organismů spolu s jejich latinským jménem. U těchto druhů jsem za základě konvence vždy uváděla jejich kompletní český název (pokud existoval), a to i v případě, že ve španělštině bylo uvedeno pouze jméno rodové, a celkově dodržovat jednotný styl při uvádění názvů rostlin a živočichů, který ve výchozím komunikátu variuje, protože u některých popisků pod fotografií stojí jejich latinský název před názvem španělským, což je možná zaviněno chybou z nepozornosti anebo tomu autor nepřikládal důležitost. V textu se několikrát objevuje i latinský název *posidonia oceanica* bez své španělské varianty, který jsem překládala jako posidonie mořská, neboť tento druh organismu je v textu popsán nejdůkladněji ze všech a také příjemci cílového komunikátu by tuto rostlinu měli rozpoznat a naučit se její jméno, přičemž česká varianta by se měla příjemci zapsat do paměti snadněji než latinská. Nepovažovala jsem za potřebné neustále doplňovat i její latinský název. Naopak při překladu popisků pod fotografiemi jsem u některých druhů, které jsou v cílovém prostředí neznámé, jejich latinské jméno přiřadila, přestože ho popisek neobsahoval.

3.3 Analýza překladateských problémů a jejich řešení

V tomto oddíle jsou představeny některé problémy, na něž jsem během překladu narazila, a jejich řešení. Problémy jsem řešila především na lexikální a syntaktické rovině, rovina gramatická mi při překladu výraznější problémy nečinila. Jen předesílám, že v oddíle následujícím po analýze těchto problémů se zaměřuji na charakteristiku posunů v překladu, což ovšem neznamená, že by se jednalo o jevy na sobě nezávislé. Překladatelské problémy bývají v mnoha případech příčinou vzniku posunů a takto se při charakteristice těchto dvou jevů může jednat pouze o jiný úhel pohledu. K tomu je nutno připočíst skutečnost, že v cílovém textu někdy dochází k více posunům zároveň, proto je dělení užitě v následující kapitole pouze orientační a i v této části kapitoly, věnované problémům při překladu, se zmiňuji o některých posunech.

3.3.1 Lexikální rovina

Buenas Prácticas Ambientales – slovní spojení buenas prácticas je kalk z angličtiny, pro něž český jazyk nemá příslušný ekvivalent, stejně jako nedisponuje adjektivem odvozeným od slova prostředí. Za nejvhodnější překladovou variantu považuji název ekologické chování, který by měl být českým adresátům dobře znám. Název brožury Guía de Buenas Prácticas Ambientales jsem přeložila jako Průvodce ekologickým chováním, názvy podkapitol druhé části komunikátu, obsahující jednotlivé body ekologického chování roztríděné podle daných aktivit, jsem explicitovala jako Zásady ekologického chování na pláži, Zásady ekologického chování při potápění apod. Vybírala jsem mezi překladovými variantami zásady a pravidla a dala jsem přednost druhé z nich, protože mi připadá méně striktní. Zásady přijímáme z vlastní vůle, zatímco pravidla nám bývají často určena bez možnosti volby. V souladu s českou konvencí píše spojení ekologické chování s malým počátečním písmenem.

Litoral, costa – tato synonyma, jimž v češtině odpovídají slova litorál a pobřeží, se v textu objevují velice hojně. Domnívám se však, že pro mnoho adresátů cílového textu je termín litorál neznámý, ani mi nepřipadalo vhodné ho doplnit vysvětlivkou, proto jsem se ho v překladu nepoužívala. Abych se vyvarovala nadměrnému opakování slova pobřeží a jeho odvozenin, jednou jsem ho vyjádřila opisem (pásma na hranici moře a pevniny.)

Ambiente, medio – v cílovém jazyce existuje jazyková konvergence, pročež jsem oba tyto výrazy překládala jako prostředí a stejně jako v předchozím případě se snažila vyhnout přílišné repetitivnosti.

Cordones de cantos – jedná se o označení pláží s velkými sedimenty. Tento název tvoří také součást názvu podkapitoly nazvané Playas de grava y cordones de cantos, která popisuje typ pláže tvořené hrubými sedimenty jako jsou šterk, oblázky a valouny. Váhala jsem, jestli použít označení oblázková nebo kamenitá pláž, popřípadě zvolit doslovnější označení pásy kamenů. Výsledné rozhodnutí bylo nazvat podkapitolu Šterkové a kamenité pláže, protože pojem kamenitá pláž zahrnuje jak pláže oblázkové, tak pláže s valouny, tento název zní přirozeně, přesně vystihuje obsah podkapitoly a daná pojmenování jsou v cílovém prostředí známá.

Tomillar – podle slovníku RAE se jedná o místo, kde roste tymián neboli mateřídouška. V češtině pro takové místo neexistuje žádné označení, a následující výčet rostlin navíc neobsahoval žádnou rostlinu, která se česky nazývá tymián. Proto jsem zvolila opis pomocí společných rysů jmenovaných rostlin, abych favorizovala adresáta překladu:

[...] *las dunas consolidadas están dominadas por un tomillar muy rico en especies como [...]* (O – str. 7) = *Na zpevněných nezalesněných dunách převládají druhově velmi pestré aromatické byliny jako [...]* (P – str. 10)

Impacto – nechám stranou případy, kdy jsem tento výraz překládala doslovně jako dopad, a soustředím se na jeho použití, které byla problematické pro překlad. Zde jsem použila opisné vyjádření:

[...] *una multitud de pequeños impactos provocan un impacto de importancia.* (O – str. 26) =
[...] *množství drobných zásahů do tohoto prostředí se na něm výrazně podepíše.* (P – str. 27)

Cubeta con agua, cubeta litoral – bylo potřeba nalézt vhodný název pro prohlubně ve skalách, které i po odlivu zůstávají naplněny mořskou vodou. Když jsem eliminovala výrazy spojované se sladkou vodou (tůň, rybníček) a ty, které evokují větší velikost (jezíčko) anebo jsou příliš technické (nádrž, přičemž zdvojnásobení tohoto slova není pro překlad použitelná), zůstalo označení přírodní bazének. Turisté mají sklon na tyto útvary pohlížet jako na bazénky, proto toto řešení považuji za účelné, protože adresád ihned získá správnou představu o popisované skutečnosti.

3.3.2 Syntaktická rovina

Dlouhá souvětí

Jak už jsem předeslala výše, občas bylo potřebné některá dlouhá a syntakticky komplikovaná souvětí rozdělit do dvou celků, jako v následujícím případě:

En las costas arenosas, las comunidades vegetales se desarrollan en bandas paralelas a la línea de costa, de modo que en las zonas más cercanas a la orilla se desarrollan plantas muy adaptadas a los efectos del viento marino y a los sustratos móviles y, en las zonas más alejadas de la orilla las plantas precisan menores adaptaciones, puesto que la arena está más compactada y los efectos directos e indirectos del mar son menores. (O – str. 5) = Na písčitém pobřeží se rostlinná společenstva vyskytují paralelně podél pobřežní čáry, přičemž blíže břehu rostou ty druhy rostlin, které se do značné míry přizpůsobily větrným vlivům a pohyblivému podloží. Na místech ležících dále od břehu rostliny nepotřebovaly tak velkou schopnost adaptace, protože písek je zde pevnější a přímé i nepřímé působení moře menší. (P – str. 9)

Polovětné vazby

Ve španělštině se často setkáváme s polovětnými konstrukcemi s participiem, gerundiem nebo infinitivem, které jsem v daném textu převáděla různými způsoby. S ohledem na rozsah práce poskytnu jen jeden příklad pro ilustraci, kdy jsem participální konstrukci nahradila vedlejší větou časovou:

Una vez descrito el medio, pasaremos a analizar [...] (O – str. 3) = Poté, co se seznámíme s prostředím, se zaměříme na [...] (P – str. 8)

Interpunkce

V překladu bylo nutné přizpůsobit interpunkci zákonitostem českého jazyka. *Čeština vychází z tzv. germánského principu, proto užití jednotlivých interpunkčních znamének odpovídá spíše syntaktickému členění výpovědi. Oproti tomu španělská interpunkce odpovídá tzv. románskému nebo francouzskému principu a užití jednotlivých interpunkčních znamének vychází zejména z rytmického a sémantického členění sdělení.*⁸ Toto se týká zejména postavení čárky ve větě.

⁸ KRÁLOVÁ-KULLOVÁ, Jana. *Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-404-2., s. 26

V jednotlivých bodech ekologického chování na konci věty občas chybí tečka. Nevím, jestli to byl záměr anebo chyba, ale výpovědi mají formu vět a proto jsem je v překladu doplnila.

Oba jazyky se liší umístěním tečky ukončující výpověď v závorce. Ve španělštině se tečka píše vždy až za uvozovkami, což jsem v překladu musela dodržet.

[...] *y barrila pinchosa (Salsola kali)*. (O – str.6) = [...] *a slanobýlu draselného (Salsola kali)*
(P – str. 10)

Za výčtem ukončeným zkratkou atd. se v češtině nepíše čárka:

[...] (*calizas, dolomíticas, volcánicas, etc.*) [...] (O – str. 4) = [...] (*vápencovými, dolomitickými, vulkanickými atd.*) [...] (P – str. 9)

Pro španělštinu je také typická větší šíře užívání dvojtečky, kterou jsem proto v některých případech nahradila pomlčkou. Dvojtečku jsem ponechávala pouze občas, když se jednalo o exemplifikaci, obzvláště když byla podána v jednotlivých bodech anebo formou výčtu.

V soudobých populárně naučných textech psaných česky se středník vyskytuje minimálně, proto jsem ani v překladu žádný nezachovala. Místo středníku jsem v případě komplikovaných souvětí skoro vždy použila tečku, protože *v případě velmi dlouhých syntaktických celků se doporučuje volit spíše tečku.*⁹

Ve výchozím textu se několikrát vyskytuje lomítko, vyjadřující dvě různé možnosti. V překladu jsem ho ve stejné podobě zanechala pouze v jednom případě, kdy se v česky psaných textech tyto spojky oddělené lomítkem běžně používají:

[...] *el uso indebido del ancla en zonas de praderas de fanerógamas y/o protegidas*. (O – str. 28) = [...] *nepatřičné používání kotvy v zónách s podmořskými loukami a/nebo v chráněných oblastech*. (P – str. 24)

Z důvodu neexistence gramatické kategorie členu jsem lomítko takto aplikovat nemohla:

[...] *y depositala en el/los contenedores más cercanos*. (O – str. 20) = [...] *a umístěte je do nejbližších kontejnerů*. (P – str. 18)

⁹ KRÁLOVÁ-KULLOVÁ, Jana. *Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-404-2., s. 30

V následujícím případě by toto použití lomítka bylo v tomto typu textu nevhodné, proto jsem myšlenku vyjádřila opisem:

Otras especies se presentan en zonas con constante emersión/inmersión producida por el vaivén de las olas. (O – str. 17) = *Další organismy obývají pásma, které je omýváno vlnami, a jejich habitat se tak neustále potápí a vynořuje.* (P – str. 16)

3.4 Funkční posuny

S ohledem na rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem, odlišnost komunikační situace a také na nestejný zkušenostní komplex jejich příjemců při překladu nutně docházelo k funkčním posunům. Tyto posuny umožňují, aby překlad v cílovém prostředí mohl plnit svůj účel. Při klasifikaci překladatelských posunů jsem používala terminologii Jana Dubského a Antona Popoviče. Rozsah práce mi neumožnil vyčerpávající výčet všech uskutečněných posunů, proto u každé kategorie uvádím pouze pár příkladů.

3.4.1 Transpozice

Při překladu ze španělštiny do češtiny k tomuto typu posunu, kdy je výpověď vyjádřena jinou gramatickou kategorií, dochází zcela běžně. Je to způsobeno především tím, že výchozí jazyk je analytický, zatímco cílový se řadí mezi jazyky flektivní a navíc nedisponuje polovětnými vazbami. U překladu odborných textů je však není důležité zachovat formu, ale smysl sdělení. Opět předvedu jen pár ukázek tohoto posunu.

Zde jsem substantivum připojené prepozicí nahradila adjektivem:

[...] *las actividades de ocio* [...] (O – str. 5) = [...] *volnočasových aktivit* [...] (P – str. 9)

V následujícím případě byl trpný rod slovesa nahrazen rodem činným, přičemž došlo ke změně ve větněčlenské platnosti (ze subjektu se v překladu stal objekt a naopak.) Motivací tohoto posunu byla snaha o jednoduchost a přirozenost vyjádření, čehož je v češtině dosahováno užitím aktiva.

[...] *que son depositadas en el litoral por las corrientes marítimas.* (O – str. 5) = [...] *který na pobřeží naplavují mořské proudy.* (P – str. 9)

3.4.2 Modulace

Jedná se o posun, kdy se na nějakou skutečnost díváme z jiného úhlu. Příčinou bývá nepoměr jazykových systémů, popřípadě odlišná konvence cílového prostředí.

En la mayor parte de las ocasiones también existen sedimentos de arena, pero estos pasan desapercibidos bajo los sedimentos de mayor tamaño. (O – str. 9) = *Na většině těchto pláží se také vyskytují písčité sedimenty, avšak ty se nepozorovaně ukládají pod sedimenty větších rozměrů.* (P – str. 11)

No abuses tu resistencia en apnea. (O – str. 25) = *Schopnost zadržet dech užívejte umírněně.* (P – str. 22)

3.4.3 Koncentrace

Při tomto překladateslkém posunu dochází z různých důvodů ke snížení počtu jazykových jednotek výpovědi. Při překladu jsem se němu uchylovala, když jsem chtěla zjednodušit způsob, jakým jsou informace podávány, popřípadě se vyhnout přílišné repetitivitě. Následující případ je příkladem obou těchto snah:

La variedad de ecosistemas que se desarrollan en el litoral es elevada, pero [...] (O – str. 4) = *Ekosystémy jsou rozmanité, avšak [...]* (P – str. 8)

Jedním ze způsobů koncentrace je také implicitní vyjádření:

Cuida las praderas. Son fundamentales para la reproducción, cría y desarrollo de especies comerciales (O – str. 31) = *Chraňte podmořské louky. Jsou zásadní pro reprodukcí a růst komerčních druhů.* (P – str. 26)

Výrazy chov ani odchov nejsou v tomto kontextu použitelná, cría bych přeložila jako růst. Podle mého názoru by však formulace reprodukci, růst a vývin komerčních druhů byla redundantní. Když se živočišné druhy vyvíjejí, zároveň u toho i rostou a proto v tomto kontextu mají uvedené výrazy povahu synonym. Z toho důvodu jsem volila mezi slovy vývin a růst. Dala jsem přednost druhému ze jmenovaných, protože se daná informace nacházela v oddíle věnovanému rybaření a předpokládám tedy, že rybáři ocení spíše velikost než vyvinutost lovených ryb.

V českých populárně-naučných textech se u názvů rostlinných a živočišných společenstev dává přednost singuláru. Ten označuje veškeré zástupce druhu, kteří se v dané oblasti vyskytují. V mnoha případech by bylo redundantní uvádět, že se jedná o společenstva a ne o jedince, proto jsem se přikláběla k implicitaci:

[...] *entre ellas destaca por su constancia y representatividad la comunidad de grama marina (Elymus farctus) y la comunidad de barrón [...]* (O – str. 6) = *Mezi rostlinami vynikají díky své odolnosti i četnosti výskytu pýrovník dunový (Elymus farctus) a kamýš písečný [...]* (P – str. 10)

3.4.4 Amplifikace

Tímto posunem se oproti originálu zvýší počet lexikálních jednotek výpovědi. V některých případech mě k amplifikaci vedl nepoměr mezi výchozím a cílovým jazykem:

[...] *los sedimentos llegan al mar a través de ríos, barrancos y ramblas [...]* (O – str. 4) = *Ty se do moře dostávají říčními koryty, dešťovými strouhami a následkem eroze útesů [...]* (P – str. 8)

V některých případech bylo třeba s ohledem na adresáta cílového textu doplnit informaci, která se v textu nevyskytovala, aby komunikát mohl plnit svůj účel:

Denuncia a la autoridad competente cualquier irregularidad [...] (O – str. 23) = *Uvědomte příslušné úřady nebo svého průvodce či delegáta o jakýchkoliv nesrovnalostech [...]* (P – str. 21)

Jedním ze způsobů amplifikace je také explicitace. Zde jsem se rozhodla zachovat nepřiliš známý pojem makchie, abych zvýšila informativnost komunikátu pro českého příjemce, a doplnila jsem ho vnitřní vysvětlivkou:

[...] *la maquia mediterránea [...]* (O – str. 6) = [...] *mezi stálezeleným křovinatým porostem, tzv. makchiemi [...]* (P – str. 10)

Explicitace jsem dosahovala i opisem:

[...] *donde el efecto de maresía se ve enormemente atenuado debido a la distancia del mar [...]* (O – str. 6) = [...] *kde vzhledem ke větší vzdálenosti od moře není tak vysoký obsah solí ve vzduchu [...]* (P – str. 10)

3.4.5 Specifikace

Specifikací je míněno užití konkrétnějšího vyjádření než v originálu. Tento posun je motivován divergencí cílového jazyka. Slovní obrat *grupos entomológicos* jsem specifikovala, protože spojení slov skupiny hmyzu by znamenalo velký počet jedinců stejného druhu. Následkem tohoto posunu bylo také nutné modulovat výpověď a ztrátu aspektu “téměř veškerosti” kompenzovat pomocí adjektiva *nepřeberný*:

[...] *casi la totalidad de los grupos entomológicos: escarabajos, mariposas* [...] (O – str. 7) =
[...] *zástupce nepřeberného počtu hmyzích druhů: brouky, motýly* [...] (P – str. 10)

Za specifikaci, popřípadě za modulaci je možno považovat i následující posun, protože parazitismus je konkrétní typ soužití organismů:

Otros insectos viven asociados a una determinada especie de planta como es el caso Brithis crini, una mariposa nocturna cuya oruga se alimenta de las hojas de la azucena de mar [...] = (O – str. 7) = *Některé hmyzí druhy závisí na jistém druhu rostliny, tak jako můra Brithys crini, jejíž housenka se živí listy líru pomořského* [...] (P – str. 10)

3.4.6 Generalizace

Generalizace znamená užití obecnějšího výrazu. V textu jsem užitím hyperonyma generalizovala dva pojmy výčtu živočišných druhů, které česky souhrnně označujeme jako *vážky*, protože výčet obsahoval pouze jejich rodové jména a sloužil k vytvoření obecnější představy o živočiších, kteří se v dané oblasti vyskytují.

[...] *mariposas, libélulas, caballitos del diablo, abejas* [...] (O – str. 7) = [...] *motýly, vážky, včely* [...] (P – str. 10)

Jazyková konvergence spolu s předpokladem, že cílový adresát od sebe nerozezná uvedené krajinné typy, mě vedla ke generalizaci užitím hyperonyma *slané mokřady*, které je v cílovém prostředí dobře známé. Podle mého názoru většina českých adresátů již někdy slyšela o důležitosti slaných mokřadů pro životní prostředí a o nutnosti je chránit.

Entre los ecosistemas propios de las costas de sedimentación también encontramos marismas, saladares costeros, albuferas y marjales, todos ellos asociados a fondos blandos marinos. (O

– str. 4) = *Od měkkého mořského dna se odvíjí i existence dalšího typu pobřežního ekosystému v podobě slaných mokřadů, taktéž vzniklých díky sedimentaci.* (P – str. 8)

3.4.7 Výrazové zeslabování

V tomto případě jsem se rozhodla oslabit rozkaz vyjádřený budoucím časem, který je v cílovém jazyce pocíťován jako příliš kategorický:

La pesca submarina debe de ser una pesca sostenible, por lo que principalmente conoceremos el entorno y sus habitantes [...] (O – str. 25) = *Podmořský rybolov musí být udržitelný, proto je především důležité seznámit se s prostředím a jeho obyvateli [...]* (P – str. 22)

3.4.8 Vypuštění informace

Dvě věty originálu jsem se s ohledem na komunikační situaci rozhodla zcela vypustit. Jedná se o body ekologického chování:

Participa en campañas de medioambiente, itinerarios, charlas, voluntariados, etc. (O – str. 21)

Participa en programas de pesca responsable y sostenible. (O – str. 31)

Tato výzva se týká výlučně obyvatel daného území. Podle mého názoru je nemyslitelné, aby cestovní kancelář vyzývala své klienty k účasti na podobných akcích. Toto rozhodnutí bych přesto v reálné situaci zkonzultovala se zadavatelem překladu.

4 ZÁVĚR

Mou snahou bylo vytvořit iluzionistický překlad, který zachová především obsahovou stránku výchozího textu, ale přitom přitom bude působit přirozeně a bude přijatelný pro českého příjemce, u něhož by měl vyvolat stejný účinek jako u adresáta výchozího komunikátu. Právě tento účel jsem sledovala vždy, když jsem v cílovém textu prováděla nějaké změny. Jinými slovy bylo mým cílem vytvořit funkční překlad a doufám, že se mi to povedlo.

5 BIBLIOGRAFIE

Primární literatura:

IEL (2014). Por una costa sostenible: guía visual de Buenas Prácticas Ambientales en el litoral. Proyecto FORMAR-II. Instituto de Ecología Litoral- Fundación Biodiversidad. Ed. Instituto de Ecología Litoral, El Campello, 32pp. Dostupné na <http://www.ecologialitoral.com/>

Sekundární literatura:

ČECHOVÁ, Marie. 2007. Stylistika současné češtiny. Praha: ISV. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8.

KRÁLOVÁ, Jana. 2012. Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7308-404-2.

DUBSKÝ, Josef. 1988. Capítulos de estilística funcional comparada: kapitoly z porovnávací funkční stylistiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

LEVÝ, Jiří. 1963. Umění překladu. Praha. Československý spisovatel. ISBN 808- 756-115- 5.

POPOVIČ, Anton. 1971. Poetika umeleckého prekladu: proces a text. Bratislava: Tatran. Okno.

NORD, Christiane. 1991. Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis. Amsterdam u.a: Rodopi. ISBN 90-5183- 311- 3

Texty na internetu s podobnou tematikou:

<http://ziva.avcr.cz/>

Internetové slovníky a jazykové příručky:

<https://slovníky.lingea.cz/spansko-cesky/>

<https://www.nechybujte.cz/slovník-ceskych-synonym>

<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

<https://dle.rae.es/?id=DgIqVCc>

<http://treq.korpus.cz/index.php>

Ostatní internetové zdroje:

<https://www.biolib.cz/>

<https://eur-lex.europa.eu/>

<https://www.boe.es/>

<https://cs.wikipedia.org/>

6 PŘÍLOHA